

## קבלת התורה

[שיחה 3 לשבועות – נכתב ע"י הרב משה צוריאל, מתוך ספרו אוצרות התורה, כרך ב' בחלק "מועדים".  
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

מסרו לנו חז"ל [שבת פט.] –

"בשעה שירד משה מלפני הקב"ה, בא שטן ואמר לפניו "רבש"ע, תורה היכן היא?" א"ל נתתה לארץ. הלך אצל ארץ... (והיא טענה שאין אצלה). הלך אצל ים ואמר לו 'אין עמדי'. הלך אצל תהום, א"ל 'אין בי'. אבדון ומוות אמרו 'באזנינו שמענו שמענה' חזר ואמר (השטן) לפני הקב"ה, 'רבש"ע, חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה'. אמר לו 'לך אצל בן עמרם' הלך אצל משה ואמר לו 'תורה שנתן לך הקב"ה, היכן היא?' אמר לו (משה) 'וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה?' א"ל הקב"ה למשה: 'משה, בדאי אתה?' א"ל 'רבש"ע, חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום, אני אחזיק טובה לעצמי?' א"ל הקב"ה למשה 'הואיל ומיעטת עצמך, תיקרא על שמך, שנאמר 'זכרו תורת משה עבדי'"

מהר"ל ("חידושי אגדות" על שבת פט., וכן ב"דרוש על התורה", שבסוף "באר הגולה", עמ' יז ואילך) מאריך הרבה בביאור אגדה תמוהה זו, עיי"ש עשר שאלות. לצורך ענינו כעת נסביר רק שהשטן, המבין בשכל עצום שיש למלאך, יודע שעולם ומלואו אינם כדאיים עבור קבלת התורה האלהית.

אותם המושגים של ארץ, ים ותהום אינם אלא משל למושגי אורך, רוחב ועומק. כי בעירובין (כא.) קבעו חז"ל שאילו היו כל הימים דיו וכל קני-סוף קולמוסים, וכל הרקיע היה משמש קלף עבור כתיבה, לא היינו יכולים להעלות על הכתב אלא אחד מחלקי 3,200, ממה שכלול בתורה. כמובן, גם מספר זה הוא רעיוני, כלומר 32 פעם מאה, כאשר מספר זה מסמל ל"ב נתיבות חכמה המפורטים בתחילת פי' הראב"ד לספר יצירה. במלים אחרות, אין כל יכולת לצמצם מה שכנוס בתורה דלעילא, שתהיה איזו אפשרות לבטא אותה במושגי תורה אנושית בעוה"ז.

ולכן חז"ל קבעו "נובלות חכמה של מעלה, תורה" (ב"ר יז.). פירוש: מה שיש בידינו הוא רק כמו עלה נובל ממה שעדיין אגור בספירה עליונה היא של "חכמה".

ואלו דבריו הנפלאים של בעל "נודע ביהודה", בהקדמתו לצל"ח [=ציון לנפש חיה, דרשות באגדה. / ר' יחזקאל לנדא (1713-1793)] על מסכת ברכות, שאנו רק לומדים אותיות א"ב, בכדי שתהיה לנו אפשרות מסוימת להבין מה שהקב"ה יפרש לנו כאשר נשתחרר מן כבלי הגופניות, ונעלה למתיבתא דרקיע (כנרמז בתנחומא על תבוא ס"ק ד: "לא היתה התורה צריכה לינתן לישראל בעוה"ז. למה ניתנה? שכשיבוא הקב"ה ללמדם בעולם הבא יהיו הכל יודעין באיזה פרשה הוא עסוק"). ומפורש במדרש קוהלת (תחילת פרשה ב'): "כל התורה שאתה למד בעוה"ז, הבל הוא לפני תורה שבעוה"ב". וכן שם (בסוף פרשה יא): "תורה שאדם למד בעוה"ז, הבל הוא לפני תורתו של משיח".

בזה מבוארים מאד דברי מהר"ל הנ"ל שארץ ומלואה לא יוכלו להכיל מה שיש בתורה. ורק משום שמשא רבנו הקטין את עצמו (ולכן נקרא "בן עמרם" בלבד) וביטל כל ערכו האישי, זכה לכח על-טבעי. והרי כבר למדנו בנדרים (לה.) שהתורה היא כל כך ענפה ומסועפת בלי שיעור עד ש"בתחילה היה משה לְמַד תורה ומשפָּחָה, עד שניתנה לו במתנה, שנאמר "ויתן אל משה ככלותיו". ודבר זה מלמדנו כלל לכל הדורות, שתמיד התורה היא בבחינת "מתנה", ולא שיש אפשרות לאדם באמת להשיג בה. ולכן קבעו "אם יאמרו לך יש חכמה בגוים, תאמין. יש תורה בגוים, אל תאמין" (מדרש איכה ב, יז).

והובטח לנו שגם יהודי הלומד תורה, אם לא יתקן מדותיו הנפשיות, הוא לא יצליח להגיע לאמת- התורה. "אין תלמודו מתקיים בידו" (עירובין נד.) ופשיטא שהקב"ה יוליך אותו שולל ויבוא לטעויות מרובות, לתפישות מעוותות – כמו שאנו רואים לרוב, לצערנו.

ואיך יוכל להיות אחרת? לא רק שהתורה היא מופלגת בכמות (לדוגמא, מתוך 600 סדרי משנה שהיו לרבנו הקודש, נותרו לנו רק ששה. / ומתוך 400 פרקי מסכת ע"ז שהיו לאברהם אבינו, נותרו לנו רק 5 / וכן מכל 24 קושיות ותירוצים שריש לקיש היה מקשה לכל דברי רבי יוחנן בבבא מציעא פד., מה נשאר בידינו?) והרי נוסף לכך התורה כל כך עמוקה בעיוניה, שאין האדם עומד על דברי תורה א"כ נכשל בהם (שבת קכ.). ופירש"י ב' וגי פעמים! ואנו הרי לא טורחים לבדוק שוב ושוב מה שלמדנו, אלא ע"פ רוב אנו נשארים עם ההבנה הראשונה, והיא הרי היתה הבנה מוטעית!

כדי שנבין מה היא התורה הזו שאנו מתפארים בה שנמסרה לידינו, כדאי לנו לשמוע דבריו של רמח"ל: "יש השפעה אחת, עליונה מכל ההשפעות, שעניינה הוא יותר יקר ומעולה מכל מה שאפשר שימצא בנמצאים, תכלית מה שאפשר שיימצא בנמצאות, מעין המציאות האמתית שלו יתברך ויקר ומעלה מעין אמתת מעלתו ית', והוא – מה שמחלק האדון ית"ש מכבודו ויקרו אל ברואיו! (=במלים אחרת, השראת שכינה על הברואים). ואמנם, קֶשֶׁר הבורא ית"ש את השפעתו זאת, בענין נברא ממנו לתכלית זה, והוא התורה..." ("דרך הי", חלק ד, תחילת פרק ב). וזהו נפלא מאד!

כמובן, ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא. חז"ל ציינו רעיון זה בפירושם לפסוק "ויקחו לי תרומה"... משל למלך שהיתה לו בת יחידה. בא אחד מן המלכים ונטלה. בקש לילך לו אל ארצו וליטול לאשתו. א"ל (המלך, אביה של הנערה) בתי שנתתי לך, יחידית היא. לפרוש ממנה, איני יכול. לומר לך אל תטלה, ג"כ איני יכול, לפי שהיא אשתך. אלא זו טובה עשה לי. שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי". כך אמר להם הקב"ה לישראל, "נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול..." (מדרש שמות רבה לג,א).

ובכן, "ויקחו לי" ממש. הקב"ה מתלווה לכל מקום שם עוסקים בתורה לשמה. "אדם לוקח חפץ, שמא יכול לקנות בעליו? אבל הקב"ה נתן תורה לישראל ואומר להם, כביכול לי אתם לוקחים" (שם).

הדברים הובאו בהסברה נוספת ע"י הגר"ח ולוז'ין ("נפש החיים", ד,י) שהקב"ה והתורה הם אחד ממש. וכך כתוב בזהר (ב,ס.), "ואוליפנא דקוב"ה 'תורה' איקרי... ואין תורה אלא הקב"ה". והגר"ח מסביר איך הרעיונות הגלומים באותן אותיות קודש הרי הם ממש מן העולמות הקרוים בפינו "אין סוף", וקדמו לכסא הכבוד, וקדמו לעולם האצילות. "ומאז שנשתלשלה וירדה כביכול ממקור שרשה הנעלם לזה העולם, כל חיותם של כל העולמות הוא רק ע"י הבל פינו והגיונונו בה" ("נפש החיים", ד/יא).



השאלה המרכזית שעלינו לשאול היא: איך אנו נזכה שגם לנו יהא חלק ב"חמדה גנוזה זו שהקב"ה משתעשע בה". פשיטא לנו כי לא כל הרוצה לזכות לה, יזכה. רבא אמר במפורש במסכת יומא (עב:): "אף כי נתעב ונאלח, איש שותה כמים [את התורה, ויש בו] עִנְיָה" (איוב טו,טז). [פסוק לפני כן אמר "הן בקדושי לא יאמין" ואף כי פירשו קל וחומר בנתעב ונאלח. ומפרש למי כוונתו? – זה איש השותה כמים את התורה כלומר שידע הרבה, אבל עוולה בידו. כלומר אין תוכו כבוד] כי מי שאין תוכו כבוד, בכלל אינו נקרא ת"ח.

וזה תמוה, כי לכאורה זה סותר מסקנת הגמרא בברכות (כח.) שרבן גמליאל החזיק בדעה זו, ואף שם שומר על הפתח למנוע כניסה של אלו לבית המדרש. וכאשר אירע מה שאירע והעלו את ראבי"ע לנשיאות, והוא פתח שערי בית המדרש לרווחה, והוסיפו 700 ספסלים (ולכאורה ישבו כמה תלמידים על כל ספסל). "הוה קא חלשה דעתיה דר"ג, אמר דילמא ח"ו מנעתי תורה מישראל? אחזו ליה בחלמיה, חצבי חוורי דמליין קיטמא (פי': כדים לבנים, אלו אותם בעלי זקן לבן, מלאים אפר, ולא ראויים). והגמרא מוסיפה: ולא היא, ההיא ליתובי דעתיה הוא דאחזו ליה" ע"כ.

ויש לשאול, וכי מראים לו בחלום דבר שקר? ועוד, משום מה הגמרא צריכה להודיענו ממה שהוא חלם? אלא שמעתי ממו"ר ר"ש דביר כי לגופו של דבר ר"ג צדק, ומי שאין תוכו כברו לא יזכה להבין לאשורה של תורה. אבל כמדיניות כללית, יש לפתוח שערי-תורה לרווחה, כי "אם אין גדיים, אין תיישים" (ירושלמי סנהדרין מ"ב), ומתוך שלא לשמה, בא לשמה. זאת אומרת, יש לקוות ש"אלף נכנסים למקרא, מאה למשנה, עשרה לגמרא, והאחד יוצא להוראה" (ויק"ר ב) ויש לקיים "העמידו תלמידים הרבה" (אבות, א) בגלל אותו היחיד המוצלח שיצא לאור לבסוף. אבל אין זה שולל שבעצם הראו לר"ג חלום שהוא אמת, והוא צדק במה שבתוקף מוסריותו תבע כי "כל מי שאין תוכו כברו אל ייכנס לביהמדר"ר". ובגלל זה רבא גער בתלמידיו (יומא עב:) שישתדלו להוסיף ביראת שמים.

נשאל נא את עצמנו כל אחד ואחד מאתנו, האם אנו מן המיעוט המוצלח, או מן הרוב הבלתי מוצלח, שאין תוכם כברים? ושמה אנו מן אותם הגדיים שנשארים בסופו של דבר עדיין גדיים?

זאת ועוד. החכמה מכריזה:

- "אני אוהבֵי אֶהָב, וּמְשַׁחֲרֵי יִמְצְאוּנִי" (משלי ח, יז). כלומר, התורה אוהבת רק אלו שעמלים בענינה. והקמים מוקדם בבוקר: "ומשחריי". [לשון שחר, בוקר].
- – הם ימצאוני! הם ימצאו ב' פעמים אות נוי"ן, כלומר נ' שערי בינה.

האם אנו כלולים בכלל אלו הנקראים אוהבֵי-התורה? עיין דברי מהר"ל. ("נתיבות עולם", תורה, סוף פ"ז).